

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

تأثیر گفتمان دفاع مقدس بر شخصیت و نقش‌های متفاوت زنان

اصغر منتظرالقائم^۱

کبری اکبری^۲

چکیده

از آنجا که زن به عنوان محور اصلی و تأثیرگذار در سلامت خانواده و جامعه محسوب می‌شود، پرداختن به نقش اساسی وی در ایجاد، پیشرفت و ترویج فرهنگ اسلامی در سراسر تاریخ جهان اسلام بیش از پیش احساس می‌شود و به ویژه در بحث الگوگیری از وقایع تاریخی کمتر به مقوله نقش زنان در نهضت‌های اسلامی پرداخته شده است و در این بین نقش زن مسلمان با ویژگی‌های ژرف و شگفتش در نظام اجتماع قابل تأمل و پیگیری است. آنچه زن دفاع مقدس را متمایز و برجسته می‌کند گفتمانی است که نشئت گرفته از رویکرد حضرت امام (ره) به نقش و جایگاه واقعی زنان می‌باشد و تحول در نگرش‌ها و باورهای زنان را در زمینه‌های مختلف فردی، خانوادگی، اجتماعی و سیاسی ایجاد کرده و زمینه حرکت رو به جلو و پیشرفت در مسائل زنان را فراهم کرده است. این مقاله درصدد است ضمن بازنمایی مؤلفه‌ها و ارزش‌های گفتمان دفاع مقدس درباره زنان و نقش بی‌بدیل رهبری جامعه اسلامی ایرانی در پیشرفت زنان در دفاع مقدس، کیفیت و نقش این گفتمان را در جریان معرفتی و فکری زن دفاع مقدس با روش توصیفی-تحلیلی تبیین کند.

واژه‌های کلیدی: زن، دفاع مقدس، گفتمان، رهبری امام خمینی (ره)

۱- مقدمه

یکی از اصول اولیه و بدیهی در پیشرفت همه‌جانبه یک اجتماع، این است که هر کشوری باید در اولین گام این واقعیت را بپذیرد که استفاده و بهره‌برداری از تمام توان نیروهای انسانی، شرط اساسی ترقی و پیشرفت است. این گام در صورتی مستحکم خواهد بود که این حقیقت را از یاد نبریم که زنان نیمی از نیروهای انسانی هر جامعه هستند و باید از استعدادها و توانمندی‌هایشان به نحو مطلوب بهره‌برداری گردد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، زنان هنوز از یک مبارزه طولانی علیه رژیم پهلوی نیاسوده بودند که بار دیگر بر خود تکلیف دیدند برای دفاع از انقلاب اسلامی، به ایفای نقش‌های تازه‌تر و مؤثرتر در عرصه‌های جدیدتر بپردازند، ولی آنچه بعد از حدود ۱/۵ سال پس از پیروزی، زنان را به کمک و مساعدت بیشتر طلبید، دوران دفاع مقدس بود.

۱. استادیار گروه تاریخ دانشگاه اصفهان

۲. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات زنان دانشگاه اصفهان: akbariyalda93@yahoo.com

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی‌ام‌وسی‌ویکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

دفاع مقدس نقطه عطفی در حیات اجتماعی زندگی زنان است ولیکن آنچه زنان را مصمم تر کرده و باعث حضور چشمگیر آنان در صحنه مبارزه شد نقش بی بدیل رهبری جامعه وارزش و کرامتی که ایشان برای زنان به رسمیت شناخته و خودباوری و کمال طلبی که در زنان تقویت شده بود می باشد. می توان این مقطع زمانی ۸ ساله دفاع مقدس را فصل تازه ای در حیات و زندگی زنان دانست و آن را به مثابه گفتمانی متاثر از ادبیات نوپدید امام خمینی به عنوان گفتمانی غالب در آن مقطع زمانی دانسته که زمینه رشد و شکوفایی و پیشرفت زنان را عرصه های مختلف فردی، خانوادگی، اجتماعی و... فراهم کرده است. رهبری حکیمانه و مخلصانه ایشان به عنوان کانون مرکزی، توجه اقشار مختلف از جمله زنان جامعه را به خود جلب کرده بود. اما نباید از این نکته غفلت کرد که ریشه دعوت و حرکت زنان در گفتمان رهبری جامعه به نقش الگویی زنان صدر اسلام و بانوان عصر پیامبر اسلام حضرت محمدصلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم به ویژه حضرت زهرا سلام‌الله‌علیه و حضرت زینب سلام‌الله‌علیه بر می‌گردد که بر اساس ایدئولوژی اسلامی و برنامه‌های اجتماعی اسلام قرار داشته است. پس شایسته است که این الگوبا تقویت مبانی معرفتی و عقیدتی بار دیگر احیا شده و در جریان فکری زن ایرانی قرارگیرد.

۲- بیان مسئله

زنان همواره در پس فرهنگ های متفاوت در تلاش برای نشان دادن توانمندی ها و حضور شایسته و مقتدرانه خود در زمینه های مختلف بوده اند. زمانی عده ای سنت گرا که به زعم خویش داعیه دار اسلام و آموزه های آن بودند زن را از حضور در صحنه های مختلف علمی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی منع کرده و او را از فعالیت در این عرصه ها ناتوان می دیدند. در همین میان گروهی تجددگرا که سعی داشتند متون دینی را به توجه به عرف و عقل و شرایط زمان و مکان تفسیر کنند درصدد برآمدند تا سهم آموزه های دینی را در این میان کم رنگ جلوه داده و پویایی و جامعیت دین را زیر سوال ببرند. امام خمینی (ره) در چنین شرایطی راه سوم را پیش پای زنان نهاد و آن‌ها را به الگوگیری از حضرت زهرا (س)، حضرت زینب (س) و زنان صدر اسلام ترغیب و هدایت کردند و زمینه شکل گیری ارزش های والای انسانی در ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی و سیاسی زندگی زنان را فراهم کردند. این مسیر، تحولی اساسی و سریع در نگاه زن ایرانی ایجاد کرد که نشان از رویکرد تمدن گرایی ایشان در عرصه های مختلف حضور زنان می باشد. این نوع نگاه و رویکرد به زنان که شروع آنرا در گفتمان انقلاب اسلامی شاهد بوده و اوج آن در گفتمان دفاع مقدس تجلی یافته، همه مرهون توجه ویژه حضرت امام (ره) به نقش سازنده و تاثیرگذار نیمی از جامعه یعنی زنان می باشد.

حال که سند الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت در صدد حرکت به سمت جامعه مطلوب به منظور شکل گیری جامعه ای مطابق با مولفه های اسلام و انقلاب اسلامی می باشد، در این مقاله برآنیم تا با شناخت عمیق تر

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

گفتمان دفاع مقدس به عنوان گفتمانی که مانع رکود و ایستایی و موجب پیشرفت و ترقی و مدیریت آگاهانه ی زنان در زندگی همراه با خودآگاهی شده بتوانیم با احیا و تقویت دستاوردها و خط مشی این دوران جامعه اسلامی ایرانی خود را به سمت الگوها و آموزه های ارائه شده از سوی اسلام هدایت کنیم و شاهد الگوپذیری کورکورانه از دنیای غرب نباشیم.

فرضیه: گفتمان دفاع مقدس از طریق گفتمان حضرت امام (ره) بر شخصیت زنان ایران تاثیر بسزایی داشته است.

۳- پیشینه موضوع

درباره نحوه و چگونگی حضور زنان در دوران ۸ ساله دفاع مقدس کتاب ها و مقالات متعددی نوشته شده ولیکن در اکثر موارد به بیان مصادیق حضور زن در زمینه های مختلف، پشتیبانی، امداد و نجات و... اکتفا کرده ولی از آنچه سبب این همه استقامت و صبر را در میان زنان رقم زده و همچنین از میزان تاثیر پذیری زنان به عنوان نیمی از جامعه از اندیشه های متعالی حضرت امام (ره) و گفتمان پدید آمده که می توان آن را گفتمان پیشرفت و ترقی دانست کمتر سخن گفته شده که تاثیر شگرفی در نگرش ها و ارزش ها و باورهای زنان داشته و سبب تاثیر گذاری آنان را در میان آحاد جامعه ایجاد کرده است.

محمد الونی در مقاله رهبری امام خمینی (ره) در دفاع مقدس مبتنی بر گفتمان فرهنگی شباهت محور، دو فصلنامه علمی - پژوهشی پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی (۱۳۹۱)، این مقاله ضمن بازنمایی عناصر و مولفه های فرهنگی به کار رفته توسط حضرت امام (ره) در ایجاد گفتمان فرهنگی شباهت محور، به آموزه های اصیل اسلامی کیفیت و نقش این گفتمان را در رهبری عرصه نبرد نشان می دهد.

سید محمد علی صفی در مقاله روایت زنانه از جنگ (تحلیل انتقادی کتاب خاطرات دا) فصلنامه علمی - پژوهشی نقد ادبی (۱۳۹۲)، در این مقاله، به کمک روش و نظریه تحلیل گفتمان انتقادی کتاب دا را بررسی کرده و با توجه به نظریه و روش فرکلاف، یکی از مهم ترین این نظریه پردازان، به تحلیل کتاب دا و رابطه آن با گفتمان مسلط جامعه پرداخته. دا با کرداری مردانه و گفتاری زنانه از متون میان گفتمانی خویش فراتر رفته و به خلق متنی نو دست زده است.

۴- مبانی و چارچوب

گفتمان ها در سایه شناخت عناصر بیرونی و بستر و شرایط تاریخی خود قابل شناسایی هستند. "فرکلاف" معتقد است گفتمان مستقلاً و از طریق تحلیل ساختارهای یک متن قابل تحقیق نیست. گفتمان در منظومه تعاملات گفتمانی و در رابطه با شرایط اجتماعی و سیاسی قابل فهم و تحلیل است (تاجیک، ۱۳۸۳: ۱۴ و ۱۷). باید دانست در هر دوره، عصر، جامعه و برای هر مقطع اجتماعی و سیاسی یک گفتمان خاصی وجود دارد که منعکس کننده ویژگی های ساختاری و اندیشه ای حاکم بر فرد و جامعه می باشد و اساساً معنای پدیده های

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام وی وی کم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

اجتماعی و سیاسی در چارچوب گفتمان‌ها ساخته می‌شود. میشل فوکو معتقد است که هر دورانی گفتمان خاص خود را دارد و هر حادثه‌ای در درون گفتمان خودش قابل تحلیل است. (بشیر، ۱۳۸۴: ۱۴ و فرقانی، ۱۳۸۲: ۶۲-۶۳)

گرچه گفتمان‌ها تحت تاثیر شرایط و موقعیت‌های اجتماعی و سیاسی هستند اما در گفتمان دفاع مقدس که بر گرفته از گفتمان رهبری حاکم بر جامعه می‌باشد و از سویی آنچه در ادبیات امام (ره) پدیدار شده ریشه در آموزه‌های والا و ناب اسلامی دارد که در هر شرایط و موقعیتی قابلیت اجرایی و عملیاتی شدن را داراست که این نشان از جامعیت و پویایی دین مبین اسلام می‌باشد. گفتمان در خلا تولید نمی‌گردد، بلکه در فضایی از باورها و معانی نظام مند و در بستر و درون یک جامعه به وجود می‌آید. دو فضای اساسی و متفاوت که گفتمان درون آنها رشد می‌یابد، یکی فرهنگ و دیگری ایرنولوژی است (ادیب زاده، ۱۳۸۷: ۱۱)

حال رهبری به منزله مدیریت فن بهتر بسیج کردن و بهتر سامان دادن و بهتر سازمان دادن و بهتر کنترل کردن نیروهای انسانی و به کار بردن آنها در مسیر رشد آنان است (مطهری ۱۳۷۳: ۲۳۵) که در آن، رهبر نه با کاربرد زور، بلکه با هنر یا فرآیند نفوذ و اثر گذاری، سعی در ترغیب افراد به انجام اعمال داوطلبانه در راستای اهداف گروهی جامعه را دارد. چرا که کاربرد زور بدون همراهی داوطلبانه و آزادانه مردم نه تنها موجب رشد نمی‌گردد بلکه به نحوی از اثربخشی و عملکرد بهتر و اخلاقی تر رهبر که شاخصه اساسی رهبری اوست می‌کاهد. (رضائیان، ۱۳۷۹: ۳۷۵) آنچه در این بین ولایت پذیری و به طبع آن اطاعت پذیری از ولایت فقیه را میان آحاد جامعه از جمله زنان پررنگ و بارز کرده ایجاد گفتمان معرفتی و جذابی است که از سوی حضرت امام (ره) در جامعه حاکم می‌شود.

۵- تاثیر گفتمان دفاع مقدس بر شخصیت و نقش‌های متفاوت زنان

دوران دفاع مقدس، به رهبری حضرت امام (ره) عناصر گفتمان هویتی ایرانی و اسلامی ما را قوام بخشیده و با بسیج توده‌های مردم سال‌های پر از بحران دفاع مقدس را هدایت و مدیریت نموده است. زنان در این دوران پرتلاطم نقش بی نظیر و موثر خود را با ارجح دانستن منافع ملی بر احساسات و منافع فردی به بهترین شکل ایفا کردند که البته باید برای آن سرمایه گذاری کرده و باتدبیر و درایت، آن را حفظ نمود.

۱) شخصیت فردی

۱-۱- خود شناسی و روحیه خودباوری

هویت و هنر زن بودن و تعریف زن نمونه در نظام ارزشی پس از انقلاب به ویژه در دوران دفاع مقدس و حاکمیت ارزشهای معنوی دگرگون شد و زنان دریافتند هویت انسانی که اسلام برای آنان قائل است در پرتو فضای جنگ قابل حضور و اثبات می‌باشد؛ بنابراین، با تحرک، و پویایی، و وقار، شجاعت و ایثار ... بر تفکرات

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

موهومی که قرن‌ها زن را موجودی ضعیف، بزدل، منفعل و شیءگونه تعریف کرده بود واز سویی دیگر تفکر مدرنیته که خواستار برتری زن به قیمت از میان رفتن حیا و عفت زن و عریان‌گری وی بود، خط بطلان کشیدند. تحول فکری و روحی بزرگی که نصیب زنان شد، موهبت الهی بود که امام خمینی بارها از آن به بزرگی یاد کرده و آن را افتخار بزرگ ملت ایران دانسته و فرمودند: ملتی که بانوانش در میدانهای جنگ با ابرقدرتها و در مواجه شدن با قوای شیطانی قبل از مردها در این میدانها حاضر شده اند، پیروز خواهد شد (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۱۳، ص ۳۱۷)

۱- ۲- قاطعیت و شجاعت

از جمله خصایصی که در طول ادوار مختلف، به زنان نسبت داده شده است، ترس، واهمه و ضعف آنها می باشد. اما حضور زنان در صحنه های دوران مقاومت این تفکر قالبی را در هم شکست. زنان غیور و شجاع کشور، فراتر از زنان اسطوره ای در برابر بی رحم ترین و خشن ترین دشمنان این مرز و بوم چنان صلابت و شجاعتی نشان دادند که مردان جنگ را به شگفتی و شیفتگی واداشت. زنان در دوره های حماسه و رزم شهری، مقاوم ایستادند و از شهر خویش دفاع کردند و مردان را به غیرت آوردند و با دست خالی به «کندن سنگر، پرکردن کیسه شن و جابه جایی آن، محافظت از مهمات، اسارت گرفتن دشمن علی رغم نداشتن اسلحه و در برهه ای از تاریخ جنگ، به نگرهبانی از پیکر مطهر شهدا و خاک سپاری اجساد قطعه قطعه برادر و پدرشان و حفاظت از گلزار شهدا و اجساد مطهر از شر حیوانات و دشمنان همت شجاعانه گماردند.» (روزنامه جمهوری اسلامی، ۷۵/۱۱/۲۷).

امام خمینی (ره) با قدر شناسی از زنان فرمودند: اگرزنان شجاع و انسان ساز از ملت‌ها گرفته شوند، ملت‌ها به شکست و انحطاط کشیده می‌شوند (امام خمینی، (۱۳۷۸) ج ۱۵، ص ۱۹۹)

۱- ۳- ایثار و فداکاری در عین بردباری

پرورش روح بلند ایثارگری در تمام ابعاد آن، در طول هشت سال دفاع مقدس، اعجاب جهانیان را برانگیخت. زنانی که همه چیز را در طبق اخلاص نهادند و علی‌رغم چنین آثاری، آن را ناقابل، ناچیز و کوچک شمرده و احساس شرمندگی می کردند که نمی توانند خدمت دیگری را در انقلاب انجام دهند. چرا که تلقی آنان این بود، شهادت به عنوان فوز عظیمی است که تنها نصیب بندگان منتخب و شایسته پروردگار می شود، زنان و مادران، با اذعان و باور عمیق به منزلت والای شهید در نزد خداوند، عزیزانشان را در عنفوان جوانی، عاشقانه و مریدانه رهسپار جبهه ها کردند و منزلگاه ابدی‌شان را تبریک و شاد باش گفتند. مادرانی که در شهادت فرزندشان خدا را شکر کردند و اگر گریستند گریه بر دوری خویش از عالم شهید و جاماندن از قافله و کاروان شهدا بود.

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی‌ام‌وسی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

امام می فرماید: ملتی که خواهان و مادران دلیرش افتخار به مرگ جوانان برومندش می کند که در صف شهدا هستند، پیروز است (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۹، ص ۱۴۲)

۱-۴- مدیریت احساس

زنان در طول دوران دفاع مقدس با آگاهی کامل، از نیروی احساسی خویش به زیباترین وجهی جهت احساس افتخارات ملی و دینی و حرکت آفرینی و تهییج مردان برای اعزام به جبهه ها و نیز مقابله با هیجانها و آسیبهای روحی و روانی ناشی از جنگ بهره گرفتند. آنان بین احساسات لطیف زنانه و مادرانه و مسئولیت پذیری و ایثار و فداکاری در قبال حفظ ارزشهای دینی و پاسداری از کیان اسلامی یک ارتباط منطقی برقرار کردند. امام فرمودند: عواطفی که در بانوان است، مخصوص خودشان است و در مردها این عواطف نیست. لهذا آن چیزی که در پشت جبهه از روی عواطف از بانوان صادر می شود، بیشتر و بالاتر و ارزنده تر است از آن چیزی که از مردها صادر می شود. به موجب عواطفی که بانوان دارند، آنها برای جبهه کارهای بسیار مفید انجام داده اند و می دهند (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۱۴، ص ۲۳۰)

۱-۵- باور قلبی و خلوص در عمل

در شرایطی که تمام کفر با تجهیزات و ادوات و آلات نظامی در جنگ شرکت کرده بود و ملت ایران با کمترین امکانات دفاعی، فقط با توکل به نیروی لایزال الهی و اخلاص و توسل به ائمه اطهار (ع)، دشمن زبون را به ذلت و خواری می کشاند حیرت و عجز و سرخوردگی، نصیب دشمنان می شد و اطمینان به امداد الهی و تقویت روحیه رزمندگان و باور قلبی به یاری و نصرت الهی و امداد غیبی، نصیب ملت ایران می شد. همین اطمینان به یاری پروردگار و مشاهده امدادهای غیبی و یاری ملائکه و جنود الهی، آرامش و سکینه را در قلب مادران می پروراند و بارقه امید به پیروزی در چشمانشان می درخشید. (سوره حج، آیه ۳۸). حضرت امام (ره) فرمودند: «وقتی که در تلویزیون این بانوان محترم را می بینم که به همراهی و پشتیبانی کردن از لشکر و قوای مسلح اشتغال دارند، ارزشی برای آنها در دلم احساس می کنم که برای کس دیگری نمی توانم این طور ارزش قائل شوم. آنها کارهایی که می کنند، دنبالش توقع مقامی یا اشتغال پستی یا چیزی که از مردم خواش کنند نیست، بلکه سربازان گمنامی هستند که باید گفت در جبههها مشغول جهاد هستند. این یک هدیه الهی است، ما باید قدر این نعمت را بدانیم و به این بانوان و بچههای پشت جبهه و آنها که در شهرهای نیمه مخروبه حاضرند، اقتدا کنیم، ما باید از اینها اخلاق اسلامی، ایمان و توجه به خدا را یاد بگیریم، ما باید به این قشرها که بی توقع به کشور و به همه شما خدمت می کنند، اقتدا کنیم و خودمان را اصلاح کنیم. (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۱۴، ص ۱۳۳).

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

۱-۶-عمل به تکلیف و احساس مسئولیت

در هنگامه خون و شهادت، بانوان جامعه اسلامی نمی توانستند بی تفاوت بوده ، خودخواهانه و فردگرایانه آسایش و راحتی خویش را طلب کنند. آنان با احساس مسئولیت نسبت به وضعیت حال و آینده جامعه و سهمی شدن در سرنوشت کشور و با روحیه جمع گرایی و توجه به مصالح ملی ، تکلیف خود را در شرایط بحرانی باز شناختند و با همدردی در مشکلات هموطنان شهرهای مرزی و جنگ زده و پناه دادن به آنان و گاه با پذیرش نگاه داری از کودکان بی پناه حملات موشکی و نیز ارسال کمکهای نقدی ، به یاری آنها شتافتند. امام خمینی(ره) در وصیت نامه ی سیاسی الهی خود می فرماید:

ما مفتخریم که بانوان و زنان پیر و جوان و خرد و کلان در صحنه های فرهنگی و اقتصادی و نظامی حاضر و هم دوش مردان یا بهتر از آنان در راه تعالی اسلام و مقاصد قرآن کریم فعالیت دارند. امام خمینی ، (۱۳۷۸)، ج ۲۱، ص ۱۷۲

۲) شخصیت خانوادگی

۲-۱-ازدواج ساده و هدفمند

ازدواج بی تکلف در کمال سادگی و بدون تشریفات، به برکت معنویت جنگ، در میان اکثر قریب به اتفاق خانواده ها معمول بود. در چنین ازدواجهای ساده ای داماد ، چند روز بعد ، در خط مقدم جبهه و عروس در ستاد کمک رسانی مردمی بود. معیار ازدواج در دوران دفاع مقدس نه معیارهای مادی و دنیایی و نه طبقه اقتصادی و اجتماعی و نه رفاه خانواده ها ... بلکه ایمان ، روحیه انقلابی ، حضور در جبهه ، جانبازی و تعهد اخلاقی طرفین و خانواده های آنان بود و همین سادگی و بی پیرایگی ازدواجها و نیز تقوا و ایمان دختران و پسران و درک اهمیت ازدواج در حفاظت آنها از گناه ، شمار ازدواجها را در شرایط نابه سامان اقتصادی کشور و مشکلات مالی خانواده ها فزونی بخشیده بود. یکی از زنان شهیده در وصیت نامه خویش هدف از ازدواج خود را این گونه بیان می نویسد: «پروردگارا ما خوب میدانیم که آیین سفره عقد نمی تواند نمایانگر و منعکس کننده بدیهای فکر باشد و سپیدی لباس تو نمی تواند گناه ما را مستتر کند ، تنها و تنها آنچه ما را به راه مستقیم رهنمون می سازد ، آگاهی و شناخت از هدایتهای قرآنی و پاک سازی نیت و ایمان و توکل به توست.» (شاهدان دانشگاه ، ص ۱۶۸. قسمتی از وصیت نامه شهید فاطمه قزوینی ، دانشجوی رشته اقتصاد).

۲-۲-اکمال مادری

به اعتقاد حضرت امام(ره) زنان در انقلاب حق بیشتری از مردان دارند ، آنان مردان شجاع را در دامان خود می پروراند (شاهدان دانشگاه ، ص ۱۶۷). و به لطف عواطف و احساسات رقیق و به یمن فضای ارزشی دفاع

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

مقدس ، شریف ترین و باعظمت ترین نقش خود را ، که تربیت نسل و نقش مادری می باشد ، جهت پرورش اسطوره های مقاومت و غیور مردان جنگ به بهترین وجهی ایفا کردند.

زنانی که در صدد بودند تا نسلی سازنده ایران فردا و نسلی پیرو راه امام و شهدا بپرورند و پروریدند فرزندانیشان که لامپ مین خوردند و عاشقانه نارنجکها را در دستان خویش فشردند و در نهایت تکه های بدن آنها از گلپایی که در «بازی دراز» بمباران شدند ، بازیافته نشدند. (مجموعه مقالات سمینار زن و دفاع مقدس ، ص ۳۱۸). امام (ره) در خصوص رعایت و حفظ نقش مادری فرمودند: شماها موظف هستید که اولاد خودتان را خوب تربیت کنید. (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۵، ص ۲۶۱)

۲-۳- مبارزه با تجمل گرایی و رفاه طلبی

در جنگ ایران و عراق ، زنان با درک صحیح و آگاهانه از وضعیت نابه سامان کشور و تحریم اقتصادی ، کاهش تولید داخلی ، تعطیلی کارخانجات وابسته... و با توجه به موقعیت مالی همسر ، جلوه دیگری از ایثار ، صبر و از خودگذشتگی را به نمایش گذاشتند و با دوری از اسراف و تبذیر و تجمل گرایی... قناعت و ساده زیستی را عبادت دانسته و بیش از گذشته نصب العین خود نمودند این شیوه را در وضعیت اضطراری جنگ ، در سطح زندگی خانوادگی ، شیوه ای مفید و کارآمد جهت کمک به دولت نظام اسلامی شمردند. ایشان فرمودند: آنهایی تا آخر خط با ما هستند که درد فقر و محرومیت و استضعاف را چشیده باشند (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۲۱، ص ۸۶)

۳) شخصیت اجتماعی

۳-۱- عفت و پاکدامنی

در آن شرایط که نیاز به حضور زنان در زمینه های امداد و درمان، تبلیغ و همکاری اطلاعاتی و ... بود و این امر ناگزیر از تعاملات آنان با مردان بود زنان به بهترین و زیباترین صورت حیا و عفاف خود را به منصفه ظهور رساندند. حضوری این چنین، نشان می دهد که مشارکت زن در عرصه های مبارزات و دفاع از حق، منافاتی با فعالیت های درون خانه ندارد، به شرط آنکه حریم عفاف و حدود الهی رعایت شود و متانت لازم، مراعات گردد. امام خمینی فرمودند: حجاب اسلامی حافظ ارزش های زن است ، باید توجه داشته باشید که حجابی که اسلام قرار داده است، برای حفظ آن ارزش های شماس است. هرچه را که خدا دستور فرموده است - چه برای زن و چه برای مرد - برای این است که، آن ارزش های واقعی که اینها دارند و ممکن است به واسطه وسوسه های شیطان یا دست های فاسد استعمار و عمال استعمار پایمال می شدند اینها، این ارزش ها زنده بشود. (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۱۹، ص ۱۸۵)

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

۳-۲- موقعیت شناسی و درایت

حضور مخلصانه و عقیفانه زنان دوشادوش مردان در عرصه های مختلف صحنه نبرد، تلاش برای وحدت و همبستگی اجتماعی و حضور اجتماعی مستمر در بحران ها نشان از نهایت تدبیر و آگاهی آنان از شرایط زمان و شناخت وظیفه و مسئولیت خطیر خود در آن موقعیت می باشد چرا که زنان با فهم و درک عمیق خود این حقیقت را از پیشوا و ولی خود دریافته بودند که زنان انسان ساز هستند "زنها مردان شجاع را در دامن خود بزرگ می کنند. قرآن کریم انسان ساز است و زنها نیز انسان ساز، اگر زن های انسان ساز از ملت ها گرفته بشود، ملت ها به شکست و انحطاط مبدل خواهند شد، شکست خواهند خورد، منحل خواهند شد."

(امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۱۵، ص ۲۵۷)

۳-۳- تلاش و تعهد

خستگی ناپذیری زنان و تلاش و پیگیری بی وقفه و شبانه روزی آنان در امداد و درمان، پشتیبانی و... نشان از اعتقاد و ایمان و باور قلبی آنان به مسیروهدف الهی خود می باشد، در خاطرات مریم کاتبی از امدادگران کردستان و دفاع مقدس می خوانیم: ((هنگامی که در مریوان بودیم، یک روز خواهری را آوردند که دستش سفید سفید شده بود و حالت غش و بیهوشی داشت و از ضعف مفرطی رنج می برد. او به مدت ۷۲ ساعت بی آنکه چیزی بخورد، در اتاق عمل پنسها را می شسته و دسته بندی می کرده است. از بس که دستش داخل آب بوده و خون به دستش نرسیده است، سفید شده بود. این خواهر شمالی بعد از بهبودی مجددا در منطقه ماند و به صورت تجربی به پرستاری مجروحین جنگی پرداخت. (منظومه زینبیه، (۱۳۷۶)، ص ۴۱) امام خمینی تعهد بانوان را پشتوانه محکمی برای ملت و اسلام معرفی می کند.

ایشان می فرمایند: "خدای تبارک و تعالی بر این ملت منت نهاد و این پیروزی را نصیب کشور ما فرمود که به واسطه تعهد بانوان امیدواریم که در آتیه پشتوانه این ملت و اسلام محکمتر شود." (امام خمینی، (۱۳۷۸)، ج ۱۴، ص ۲۳۰)

۴) شخصیت سیاسی

۴-۱- ولایت مداری و ولایت پذیری

زنان انقلابی ایران با ادراک عمیق شعار «ما همه سرباز تویم خمینی» ، گوش به فرمان تویم خمینی» در جریان دفاع مقدس عزم راسخ خود را در دفاع از ارزشها و ولایت فقیه نشان دادند و ضمن توجه به بیانات ایشان ، در جهت ترویج آرا و اندیشه های آن حضرت و ایجاد وحدت بین آحاد جامعه تلاش کردند و زمانی که فرمان امام (ره) را در مورد پشتیبانی در پشت جبهه ها و نیز فوریت های پزشکی و امدادگری در جبهه ها شنیدند ، سراپا گوش به فرمان ایشان در صحنه حضور یافتند و حماسه ها آفریدند.

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام و سی و یکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

۴-۲- قهرمان پروری و حمایت عاطفی

همرزمی زنان در پشت جبهه ها ، پشتوانه معنوی و مایه تهییج رزمندگان و حفظ روحیه آنها بود. آنها با نگرارش نامه های احساسی و حماسی و ذکر رسالت عظیم آنها در دفاع از ولایت فقیه ، آرزوی توفیقات معنوی و دریافت اجر اخروی از سیدالشهدا را برای پدران ، پسران و برادران دینی خویش مسئلت می کردند. زنان توانمند دفاع مقدس در لحظات وداع با همسر ، استوار و پربلاست او را به سوی جبهه ها بدرقه می کردند. حضرت امام در این خصوص فرمودند: زن مظهر تحقق آمال بشر است. زن پرورش ده زنان و مردان ارجمند است. از دامن زن، مرد به معراج می رود. دامن زن محل تربیت بزرگ زنان و بزرگ مردان است. (امام خمینی، ۱۳۷۸: ج ۱۳، ص ۲۱۹)

۴-۳- دشمن شناسی و دشمن ستیزی

زنان با درک و هوش سیاسی خود دریافته بودند که دشمن قصد دارد با دستکاری احساسات آنها و تردید در باورهای دینی و شکاف در صفوف ملت و وحشت و ناامیدی و تشویش اذهان عمومی ، مقاومت زنان و مردان را تضعیف کند؛ آنان هوشیارانه، با شناخت دشمن ، توطئه های دشمن و شناخت روش های آنان که در صدد بودند از ضعف و شکایت زنان در شهادت عزیزانشان ، علیه نظام اسلامی و تضعیف وحدت و روحیه جمعی سوء استفاده کنند و در بوقهای تبلیغاتی خود بدمند که زنان از جنگ خسته شده و از اعزام فرزندان و همسران خویش به سوی جبهه ها پشیمان اند بر ارزشهای دینی و انقلابی خود پافشاری کرده، توطئه آنان را نقش بر آب نمودند. امام (ره) در همین راستا می فرمایند:

ما با تمام زورگوئی ها مخالفیم، با تمام تصویب نامه های مخالف اسلام که گذشته است، مخالفیم، ملت عزیز شدیداً از اسرائیل و عمال اسرائیل متنفرند و از دولت هایی که با اسرائیل سازش می کنند متنفر و منزعزده اند. (کوثر، شرح وقایع انقلاب اسلامی، (۱۳۷۳)، ج ۱، ص ۱۱۲)

۶- نتیجه گیری

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ، امام خمینی (ره) تعریف جدیدی از زن ارائه دادند این تعریف که برگرفته از آموزه های وحیانی و نگاه دقیق و ظریف اسلام به زن می باشد ، زنان را از حکمرانی دو دیدگاه شرقی و غربی رها ساخت. نگاه سنتی و متحجر شرقی از زن موجودی خانه نشین و منفعل در مسائل خانواده و فاقد نقش در تاریخ ساخته بود و نگاه غربی با نقش آفرینی مبتذلانه زن را به سوی فساد و تباهی می کشید. نگاه امام خمینی (ره) به زن نگاهی جدا از دیدگاه زن شرقی و غربی است؛ زنان ایران اسلامی با تعبد و اطاعت پذیری از ولایت فقیه، پیام این نگاه را درک کرده و توانستند مصادیق آن را در هشت سال دفاع مقدس به نمایش بگذارند.

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی‌ام‌وسی ویکم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

آن چه در نگاه حضرت امام (سره) در اهمیت و ارزش زن گفته می‌شود، تصویری روشن برای زن مسلمان مؤمن و متعهد ایجاد می‌کند، و آن تصویر این است که زن اگر ارزش و منزلت خود را بشناسد، به گوهر وجودی خود دست خواهد یافت. مقام زن والاست، زن مربی جامعه است، زن مظهر تحقق آمال بشر است، زن پرورش‌ده زن و مردان ارجمند است؛ همه‌ی این‌ها نشان از جایگاه رفیع زن در خانه و اجتماع دارد. راه سومی که امام (ره) پیش پای زنان نهادند و آن‌ها را به الگوگیری از حضرت زهرا (س) و تلفیق حضور اجتماعی عقیفانه و فعالانه با نقش‌های خانوادگی ترغیب و هدایت کردند از این مسیر، تحولی اساسی و سریع در نگاه زن و مرد ایرانی ایجاد کردند. اکنون به دلیل تغییر شرایط ورسوخ فرهنگ غربی و هجوم رسانه‌ها و سر برآوردن نهضت‌های مختلف و القاء مبانی فکری خود از جمله فرد گرایی، نادیده گرفتن مبانی معرفتی دین زنان را برای خود قالب می‌زنند و اجازه نمی‌دهند شاخص‌های سبک زندگی اسلامی را رعایت کنند. پس حفظ و تداوم این مسیر نیاز به نرم‌افزارها، ساختارها و بسترهای ویژه‌ای متناسب با خود دارد، حوزه زنان و خانواده نیز باید به همراه پیش‌نیازهایش در عرصه اقتصاد، فرهنگ، رسانه و آموزش، مورد توجه جدی قرار گیرد.

ما باید جایگاه زنان را در خانواده و جامعه متناسب با توانمندی‌ها و نیازهای امروزشان و با توجه به غایتی که مکتب اهل بیت برای زندگی زنان و مردان نشان می‌دهد، بازتعریف کنیم و در این مسیر تا حد ممکن از فشار و سلطه گفتمان‌های سنت و مدرنیته و تحمیل و تأثیرگذاری‌شان بپرهیزیم. و در طراحی و اصلاح ساختارهای آموزشی و اقتصادی، حقیقتاً خانواده‌محور حرکت کنیم و فراموش نکنیم اندیشه‌ها و ساختارها و ارزش‌های رقیب، منتظر ما نمانده‌اند و با تمام قوت و تأثیرگذاری عمیق در جامعه، این میدان را برای مبارزه با انقلاب اسلامی انتخاب کرده‌اند و امید پیروزی دارند.

منابع

۱. آر. کنگ، استوارت (۱۳۷۹) چارچوب‌های قدرت، ترجمه: مصطفی یونسی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۲. امام خمینی (۱۳۷۸)، صحیفه امام، ۲۲ جلد. تهران: موسسه تنظیم و نشر آثار امام (انتشارات عروج).
۳. ادیب زاده، مجید (۱۳۸۷). زبان، گفتمان و سیاست خارجی، تهران: نشر اختران.
۴. بشیر، حسن، (۱۳۸۴) تحلیل گفتمان دریچه‌ای برای کشف ناگفته‌ها، تهران، انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)، چاپ چهارم،
۵. تاجیک، محمدرضا؛ (۱۳۸۸)، گفتمان، پادگفتمان و سیاست، تهران، موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، چاپ اول.
۶. رضائیان، علی (۱۳۷۹). مبانی مدیریت رفتار سازمانی، تهران: سمت.
۷. روزنامه جمهوری اسلامی، (۱۳۷۵)، ویژه نامه حماسه گمنام.

چهارمین کنفرانس الگویی اسلامی ایرانی پیشرفت

پیشرفت ایران؛ گذشته، حال، آینده

سی ام وی وی کیوم اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

۸. شاهدان دانشگاه ، (۱۳۷۷)، دومین یادواره شهدای دانشجوی کشور، انتشارات فیضیه.
۹. فرقانی، محمدمهدی، (۱۳۸۲) راه دراز گذار، تهران، فرهنگ و اندیشه، چاپ اول
۱۰. کوثر؛ مجموعه سخنرانی‌های حضرت امام خمینی (ره) همراه با شرح وقایع انقلاب اسلامی ، (۱۳۷۳)، ج ۱، تهران، مؤسسه‌ی تنظیم و نشر آثار امام
۱۱. مطهری، مرتضی (۱۳۷۳). مجموعه آثار. تهران: صدرا
۱۲. مجموعه مقالات اولین سمینار زن و دفاع مقدس، (۱۳۷۴) انتشارات کمیسیون امور بانوان استان خوزستان .
۱۳. مرکز فرهنگی سپاه، (۱۳۷۶)، منظومه زینبیه، جلوه‌هایی از مقاومت زنان در هشت سال دفاع مقدس